

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

GA

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 februari 2024

Hierbij bied ik u het verslag aan van de Raad Algemene Zaken van 29 januari 2024.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H.G.J. Bruins Slot

VERSLAG RAAD ALGEMENE ZAKEN VAN 29 januari 2024

Op maandag 29 januari jl. vond in Brussel de Raad Algemene Zaken (RAZ) plaats. Op de agenda stonden het pakket voorstellen over het verdedigen van de democratie in de Europese Unie (*Defence of Democracy*-pakket), de prioriteiten van het Belgisch Voorzitterschap, de landenspecifieke rechtsstaatsrapportages en een AOB over QMV-besluitvorming in het EU-uitbreidingsproces. Verder vond een informele lunch plaats over de opkomst bij de verkiezingen voor het Europees Parlement. De Permanent Vertegenwoordiger bij de EU vertegenwoordigde Nederland tijdens deze RAZ.

Onder de terugkoppeling van de prioriteiten van het Belgisch voorzitterschap wordt tevens ingegaan op de motie Van Dijk¹ c.s. over het tijdens de Raad duidelijk maken dat het Nederlandse medisch beroepsgeheim strikt gehandhaafd zal worden, waarbij hij aangaf graag een brief hierover te ontvangen.² Dit verslag vervangt een separate brief.

Tevens ontvangt uw Kamer middels dit verslag een reactie op het verzoek van de vaste commissie voor Europese Zaken om een reactie op een brief van de Commissie Meijers inzake publieke toegang tot wetgevingsdocumenten van de Raad.

Defence of Democracy

Onder het Belgisch voorzitterschap hield de Raad een eerste oriënterend debat over het *Defence of Democracy*-pakket. Lidstaten werd gevraagd te reflecteren op de voorgestelde transparantierichtlijn en wenselijkheid van de oprichting van nationale transparantieregisters. Vele lidstaten steunden de doelstellingen van het pakket. Verschillende lidstaten zetten echter kanttekeningen bij het transparantieregister vanwege de vrijheid van meningsuiting en het belang van genoeg bewegingsruimte voor lidstaten om eigen (additionele) regels te hanteren.

Nederland heeft aangegeven de centrale doelstelling van het pakket te verwelkomen. Het aanmoedigen van burgerparticipatie, het garanderen van eerlijke en vrije verkiezingen en het vergroten van de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld zijn belangrijke aspecten in het tegengaan van buitenlandse inmenging. Vanwege de grensoverschrijdende effecten van buitenlandse inmenging, de gedeelde impact hiervan op lidstaten en de interne markt acht Nederland EU-samenwerking op dit gebied van toegevoegde waarde.

Met betrekking tot de richtlijn ter versterking van de transparantie van belangenbehartiging in de EU namens derde landen, acht Nederland het van belang om een juiste balans te vinden tussen enerzijds het tegengaan van ongewenste buitenlandse inmenging en anderzijds het waarborgen van het maatschappelijk middenveld. Nederland heeft tevens aangegeven vragen te hebben bij de beoogde effectiviteit van nationale transparantieregisters.

De volledige positie van het kabinet wordt verder toegelicht in de BNC-fiches die conform de informatieafspraken aan uw Kamer worden verzonden.

¹ Motie 21 501-02, nr. 2820.

² https://www.tweedekamer.nl/debat_en_vergadering/plenaire_vergaderingen/details/activiteit?id=2024A00609.

Prioriteiten Belgisch Voorzitterschap

Het Belgisch voorzitterschap heeft tijdens deze Raad Algemene Zaken haar voorzitterschapsprioriteiten gepresenteerd, namelijk: 1) De rechtsstaat, democratie en eenheid verdedigen; 2) Het concurrentievermogen van de EU versterken; 3) De groene en rechtvaardige transitie bevorderen; 4) De sociale en gezondheidsagenda versterken; 5) Mensen en grenzen beschermen en 6) Europa als wereldspeler promoten.

Bij de presentatie van de prioriteiten van het Belgisch voorzitterschap heeft Nederland naar aanleiding van de motie Van Dijk aandacht gevraagd voor het belang dat Nederland hecht aan het medisch beroepsgeheim en heeft Nederland kenbaar gemaakt dat er zorgen leven in Nederland over het delen van patiëntgegevens zonder toestemming van de patiënt.³ Daarbij moet worden opgemerkt dat besluitvorming in de Raad op dit dossier plaats vindt op basis van gekwalificeerde meerderheidsbesluitvorming (QMV). Wanneer na de trilogie Europese wetgeving door de Raad en het Europees Parlement wordt aangenomen, is Nederland gehouden hier uitvoering aan te geven.

Voorts steunde Nederland de inspanningen van het Belgisch voorzitterschap om alle overige wetgevingsdossiers in verband met het asiel- en migratie pact te behandelen. Immers de asiel- en opvangsystemen van Nederland en veel andere lidstaten staan al tijden onder druk. Een beter functionerend asielsysteem is essentieel voor meer grip op migratie aan de EU-buitengrenzen, en meer grip op secundaire migratie tussen lidstaten.⁴ NL verwelkomde dan ook het behaalde akkoord onder het Spaans voorzitterschap, en de verdere stappen onder het Belgisch voorzitterschap.

Tot slot heeft Nederland steun uitgesproken voor de aandacht die het Belgisch voorzitterschap heeft voor het Europese concurrentievermogen, en in het bijzonder de inzet om de interne markt en de industriële toekomst van de EU te versterken.

Een aantal andere lidstaten intervenueerde ter ondersteuning van de prioriteiten van het Belgische voorzitterschap.

Landenspecifieke Rechtsstaatsrapportages

Tijdens de Raad vond voor de achtste keer de landenspecifieke rechtsstaatsdialoog plaats op basis van de landenhoofdstukken uit het Commissie rechtsstaatrapport.⁵ Deze keer stonden de landenhoofdstukken van Frankrijk, Spanje, Italië en Kroatië op de agenda. Het was de eerste landenspecifieke discussie na de aanname van de conclusies over de evaluatie van de rechtsstaatsdialoog tijdens de Raad van 12 december 2023.⁶ De Commissie leidde de afzonderlijke dialogen, zoals gebruikelijk, in met een korte samenvatting van haar bevindingen. De betreffende lidstaat gaf daarna een korte presentatie van de staat van de rechtsstaat in het eigen land. Naast de lidstaten die op de agenda stonden, namen veertien lidstaten actief deel aan de constructieve discussie die volgde waarin, onder meer, ook goede praktijken werden gedeeld.

³ De interventie van de Permanente Vertegenwoordiger bij de EU is terug te zien op: Raad van de Europese Unie. (2024, 29 januari). General Affairs Council [video].

⁴ Kamerstuk 32 317, nr. 865.

⁵ 2023 Rule of Law Report – Communication and country chapters – European Commission (europa.eu).

⁶ Kamerstukken 21 501-02, nr. 2795.

Namens de Benelux voerde de Minister van Buitenlandse Zaken van Luxemburg het woord. Luxemburg complimenteerde Spanje met de stappen die het heeft gezet om het pluralisme en de vrijheid van de media nog verder te versterken door de toekenning van extra middelen aan de nationale audiovisuele media-autoriteit. Aan Spanje is gevraagd naar de concrete stappen die worden gezet om de vernieuwing van de Raad voor de Rechtspraak verder te brengen. Tijdens de bespreking van het Italiaanse landenhoofdstuk sprak Luxemburg waardering uit voor de vooruitgang in de digitalisering van het justitiële systeem. Tevens bracht Luxemburg het belang van de gedeelde Europese waarden van vrijheid van meningsuiting en de bescherming van de vrijheid van de media onder de aandacht. Luxemburg vroeg naar de status van het Italiaanse wetsvoorstel dat de strafbaarstelling van het ambtsdelict zou kunnen afschaffen en de reikwijdte van het misdrijf van beïnvloeding zou kunnen inperken. Tot slot sprak Luxemburg namens de Benelux waardering uit over de stappen die Kroatië heeft gezet om de rechtsstaat te versterken, zoals het laten toenemen van de aantallen publieke consultaties. Luxemburg uitte zorgen over de strategische rechtszaken tegen publieke participatie (SLAPPs) die in Kroatië plaatsvinden en vroeg of wordt overwogen om het juridische raamwerk rondom smaad te herzien.

Informele lunch EP-verkiezingen

Tijdens de lunch vond een informele uitwisseling plaats over de voorbereiding van de verkiezingen van het Europees Parlement (EP) van 6–9 juni a.s. met focus op verhoging van de verkiezingsopkomst. Het kabinet vindt het van belang om deze opkomst te bevorderen. Daarom voert het kabinet in aanloop naar de EP-verkiezingen een landelijke, opkomst-bevorderende publiekscampagne onder de naam «Elke Stem Telt». Het doel van de campagne is om kiesgerechtigden te attenderen op de EP-verkiezingen, te informeren over de relevantie van deze verkiezingen en te motiveren om te gaan stemmen.

AOB: QMV-besluitvorming in het EU-uitbreidingsproces

Duitsland en Slovenië vroegen vlak voor de RAZ een AOB aan om een non-paper over het gebruik van QMV-besluitvorming bij bepaalde stappen in het toetredingsproces te presenteren. Beide lidstaten benadrukten dat hun voorstel tot doel heeft het proces efficiënter, dynamischer en voorspelbaarder te maken. Het voorstel ziet op bepaalde tussenstappen gedurende het toetredingsproces. Voor alle andere fases van het proces zou unanimiteit blijven gelden. Slechts een kleine groep lidstaten schaaft zich tot op heden achter het non-paper. Nederland maakt geen deel uit van deze groep.

Verzoek Kamer om reactie op brief Commissie Meijers inzake publieke toegang tot wetgevingsdocumenten van de Raad

Het kabinet komt hierbij schriftelijk terug op een verzoek van de Kamer om een reactie op een brief van de Commissie Meijers⁷ waarin de Commissie oproept om deel te nemen aan een EU-hofzaak over toegang tot wetgevingsdocumenten van de Raad.⁸

⁷ Commissie Meijers is een onafhankelijke groep van experts die adviseert over Europees straf-, asiel-, migratie-, privacy, non-discriminatie en institutioneel recht. Commissie Meijers zet zich in voor een transparante en democratische Europese Unie, die handelt met respect voor mensenrechten.

⁸ Verzoek vaste commissie voor Europese Zaken om een reactie op een brief van de Commissie Meijers m.b.t. publieke toegang tot wetgevingsdocumenten van EU-Raad (kenmerk: 2023Z19334/2023D50964).

Zoals de Commissie Meijers aangeeft, zet het kabinet zich sinds geruime tijd in voor het moderniseren van het EU-transparantiebeleid en het inzichtelijker en toegankelijker maken van de EU-besluitvormingsprocedures.⁹ Een belangrijk onderdeel van deze inzet is om toe te zien op de correcte uitlegging en toepassing van EU-transparantiewetgeving. Dat komt onder andere naar voren in het kritisch beoordelen van de reactie van de Raad bij verzoeken tot openbaarmaking van EU-documenten en het interveniëren in relevante zaken voor het EU-Hof van Justitie.

De zaak die centraal staat in de brief van de Commissie Meijers, *De Capitani vs. Raad*¹⁰, gaat over de toepassing van de EU-transparantiewetgeving op een verzoek van de heer De Capitani tot openbaarmaking van twee wetgevingsdocumenten op asiel- en migratieterrein. De Raad weigerde openbaarmaking van deze documenten met een beroep op de uitzonderingsgrond ter bescherming van het besluitvormingsproces uit de *Eurowob*¹¹. Tegen deze weigering tekende de heer De Capitani bezwaar aan. Daarop stelde het Raadssecretariaat voor om vast te houden aan de weigering. Dit voorstel werd aan de lidstaten voorgelegd. Nederland stemde, samen met drie andere lidstaten, tegen dit voorstel van de Raad en legde een verklaring af.¹² Een meerderheid van lidstaten steunde het voorstel, waarmee de Raad besloot de openbaarmaking van de twee documenten te weigeren. Tegen deze weigering spande de heer De Capitani een zaak aan bij het EU-Gerecht.

Het kabinet heeft het verzoekschrift van De Capitani nader bestudeerd en, alles afwegende, besloten niet te interveniëren aan de zijde van de heer De Capitani. Enerzijds onderschrijft het kabinet het argument van de heer De Capitani dat de onderbouwing van het beroep op de uitzonderingsgrond waardoor twee documenten niet werden vrijgegeven onvoldoende gemotiveerd was en er niet werd aangetoond waarom openbaarmaking de besluitvorming concreet zou schaden. Nederland heeft dit in de Raad uitgedragen met een tegenstem en bijbehorende verklaring. Anderzijds bepleit de heer De Capitani in het verzoekschrift dat het EU-recht een onvoorwaardelijk (*absoluut*) recht op toegang tot wetgevingsdocumenten zou omvatten.¹³ Dit standpunt gaat verder dan het kabinetsstandpunt, omdat dit standpunt het bestaan van de *Eurowob* en de daarin opgenomen uitzonderingsgronden miskent. Bovendien ging het Gerecht in een andere zaak van de heer De Capitani ook niet mee in dit standpunt.¹⁴ In de uiteindelijke afweging woog dit vergaande standpunt van de heer De Capitani zwaar en is besloten niet aan zijde van de heer De Capitani te interveniëren in deze zaak. Wel zal het kabinet het verloop van de zaak volgen en de uitspraak nader bestuderen. De transparantie-inzet van het kabinet zoals hiervoor omschreven gaat onverminderd door.

⁹ Kamerstuk 22 112, nr. 3244 en Kamerstuk 21 501-20, nr. 1741.

¹⁰ Zaak T-590/23.

¹¹ Artikel 4(3) van de Verordening (EG) nr. 1049/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2001 inzake de toegang van het publiek tot documenten van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie.

¹² Zie Delegates Portal: 11914/23 ADD 1 REV 1.

¹³ Kamerstuk 21 501-02, nr. 2607.

¹⁴ Zie arrest van het Gerecht van 25 januari 2023, zaak T-163/21, *De Capitani/Raad*, r.o. 39–47 en Kamerstuk 21 501-02, nr. 2606.